

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

9 vtrum sollicitudo, vel vigilantia pertieat ad prudentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

lis est operatio eligenda, media felicitatis, non extrema, & non dicitur tantum in communi quod sit bona.

In responsione ad tertium, habes unde reddere potes aliam rationem, quare uirtus moralis non potest esse a natura, quia, si, felicitas non potest esse determinata a natura, quia natura determinata est ad unum. Mediu autem non uno: sed multis modis oportet esse, propter quod ratione determinatur in unoquoque secundum contingentiam. Ex hoc namque, quod medium non est a natura determinatum, sequitur quod uirtus, quae nata est tendere ad medium, non est a natura, quoniam natura genita uirtus ad unum determinata est, ut patet in habitu principiorum.

Super quaest. quadragesima septima articulum nonum.

In art. 9. omisso 8. adherere, ut penetret proprium significatum sollicitudinis, quod sollicitus, sicut & sollicitio sollicitas, a quo derivatur secundum Grammaticam, mediante cito & citius, & sicut diuersimode inueniuntur composita, ut excito, concito, sulcito &c. ita inuenitur sollicitio a solo, & cito, mutato, q, in, quasi ex solo. i. quietis loco moueo. Sed quoniam non solum in actiua, sed passiuo significat non inueniuntur composita huiusmodi, ut patet de accitis, ideo proprie loquendo, sollicitus passiuam habet significationem, quasi solo citum, id est, motum, ad similitudinem commoti ex suo loco, in quietem significat. Verum quia ad inquietum linem mentis circa agenda, cauenda, & cetera, imponitur est nomen sollicitudinis, ideo proprie significare uidetur inquietam attentionem. Quam diu namque solliciti sumus, inquiete attendimus, & econuerso, quam diu inquiete attendimus, solliciti sumus. Et iuxta hanc significationem, omnis oratorum, poetarum, ac etiam sacre scripturae usus consonus inuenitur. Et iuxta hanc significationem optime spectat ad prudentiam. Inquieti siquidem ar-

profecunda, & mala cauenda. & tamen precauere infidias non attribuit Augu. prudentia quasi ad principalia actus ipsius, sed quia iste actus prudentiae non manet in patria.

AD SECUNDUM Dicendum, quod bonitas consilii requiritur ut ea, quae sunt bene inuenta, applicentur ad opus. Et ideo precipere pertinet ad prudentiam, quae est bene consiliatiua.

AD TERTIUM Dicendum, quod mouere absolute pertinet ad uoluntatem: sed precipere importat motionem cum quadam ordinatione, & ideo est actus rationis, ut supra dictum est.

ARTICVLVS IX.

Utrum sollicitudo pertineat ad prudentiam.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod sollicitudo non pertinet ad prudentiam. Sollicitudo enim inquietudinem quandam importat. Dicitur enim in li. i. Etym. quod sollicitus dicitur, qui est inquietus: sed motio maxime pertinet ad uim appetitiuam: ergo & sollicitudo pertinet ad uim appetitiuam non est in ui appetitiua, sed in ratione, ut supra habitum est: ergo sollicitudo non pertinet ad prudentiam.

2. Praet. Sollicitudini uidetur opponi certitudo ueritatis, unum dicitur in Reg. 9. quod Samuel dixit ad Saul. De afinis, quas nudius tertius perdidisti, ne sollicitus sis, qui inuentus sunt: sed certitudo ueritatis pertinet ad prudentiam, cum sit uirtus intellectualis: ergo sollicitudo opponitur prudentiae magis, quam ad eam pertinet.

3. Praet. Philo. dicit in 4. Eth. quod ad magnanimum pertinet pigritiam esse, & otiosum: pigritia autem opponitur sollicitudo: cum ergo prudentia non opponatur magnanimitati, qui bonum non est bono contrarium, ut dicitur in Praedicationibus: ergo uidetur quod sollicitudo non pertineat ad prudentiam.

SED CONTRA est, quod dicitur in Pet. 4. Estote prudentes, & uigilate in orationibus: sed uigilantia est idem sollicitudini: ergo sollicitudo pertinet ad prudentiam.

RESPON. Dicendum, quod si cut dicitur in li. i. Etym. Sollicitus dicitur quasi solers citus, in quantum solers est ad profecundum ea, quae

sunt agenda. Hoc autem pertinet ad prudentiam, cuius praecipuus actus est circa agenda praecipere de preconsiliatis, & iudicatis. Unde Philo. dicit in 6. Ethic. quod oportet operari quidem uelociter consiliata, consiliari autem tarde. Et inde est, quod sollicitudo proprie ad prudentiam pertinet. Et propter hoc Aug. dicit in li. de morib. Ecclesiae, quod prudentia sunt excubiae, atque diligentissima uigilantia, ne subrepente paulatim mala insasio ne fallamur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod motus quidem pertinet ad uim appetitiuam, sicut ad principium mouens, tamen secundum preceptum, & directionem rationis, in quo consistit ratio sollicitudinis.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut Philo. in 1. Ethic. Certitudo non est similiter querenda in omnibus, sed in unaquaque materia secundum proprium modum. Quia uero materia prudentiae sunt singularia contingentia, circa quae sunt operationes humanae, non potest certitudo prudentiae tanta esse, quod omnino sollicitudo tollatur.

AD TERTIUM dicendum, quod magnanimitas dicitur esse piger & otiosus, non quia de nullo sit sollicitus, sed quia non est superflue sollicitus de multis: sed confidit in his, de quibus confidendum est, & circa illa non superflue sollicitatur. Superfluitas enim timoris, & diffidentiae facit superfluitatem sollicitudinis: quia timor facit confidit nos, ut supra dictum est, cum de passione timoris ageretur.

ARTICVLVS X.

Utrum prudentia se extendat ad regimen multitudinis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur, quod prudentia non se extendat ad regimen multitudinis, sed solum ad regimen sui ipsius. Dicit enim Philo. in 5. Eth. quod uirtus relata ad bonum commune est iustitia: sed prudentia differt a iustitia, ergo prudentia non refertur ad bonum commune.

2. Praet. Ille uidetur esse prudens, qui sibi ipsi bonum quaerit, & operatur: sed frequenter illi, qui quaerunt bona communia, negligunt sua, ergo non sunt prudentes.

3. Praet. Prudentia diuiditur contra temperantiam, & fortitudinem: sed temperantia, & fortitudo uidentur dici solum per comparationem ad

Secunda Secundae S. Thomae. P. 4. relatione

tentio ad praecipendum, ad cauendum, circumspiciendum, discendum &c. maxime ad prudentiam spectat. Unde Apосто. sollicitudinem omnium se habere ecclesiarum contestatur, qui in quiete attendebat, quomodo proficiebant, in quo deficerent, quo egerent &c. Nec id dicimus, ut infirmorum reprehendamus, quoniam ille non deriuatione, sed etymologiam uocabuli dixit iuxta rei significatam, uel litterarum similitudinem: quem in pluribus locis affert author, ut etiam his minimis locis sanctorum patrum ad clarificandam rem his specialiter, quos factorum doctorum lectio exceret. Expla natur nihilominus ex illa etymologia, quod sollicitus est alicuius, i. festinus. Qui n. inquiete attendit alicui, festine exequitur, cum tempus est, & potest alioqui non inquiete attendere: quare enim hic quiete.

Li. 6. c. 9. parum a princ. tom. 5.

Ca. 24. in medio illius, tom. 1.

In responsione ad primum aduerte, quod sollicitudo, seu inquietudo, nisi sit ratione regulata, non spectat ad prudentiam. Et propterea author sollicitudinis uocabulum ad bonum determinans, quamuis multi ad effectum fundendum sanguinem solliciti sint, dixit, quod consistit in praecipio, & directione rationis. Puto autem hoc ipsum dixisse, quia licet sollicitudo absolute ad bonum & malum sit, in morali tamen scientia ad bonum tantum usurpata est.

Li. 1. c. 3. circa primum & c. 7. circa finem tom. 5.

Super quaest. quadragesima septima articulum decimum.

li. 2. q. 44. artic. 2.

In art. 10. in responsione ad secundum, dubium occurrit circa illud, Bonum primum non potest esse sine communi, & eius probationem. Nam potest quis habere bonum honestum, puta, uirtutem temperantiae, & utile, puta, diuitias, & delectabile in ioco, uel ludo absque communi bono: Nec ex hoc quod Romani amabant magis communes, quam proprias diuitias, probatur, quod proprie non possunt esse absque communibus.

Ad hoc dicitur, quod author loquitur ad litteram de bono utili, & delectabili, & intendit, quod non potest haberi sine recta ratione sine bono communi. sine bono communi relatione

Inf. q. 49. ar. 3. ad 3. & c. 9. 2. artic. 4. cor.

Li. 5. c. 1. circa finem precipue, to. 5.